

2. Марущак Л.І. Сутність і вдосконалення методичних прийомів інвентаризації на підприємствах нафтопереробної промисловості. Вісник ЖДТУ: Економічні науки. № 1 (39). С. 135-138.

3. Олійник С.О. Проблеми на напрями вдосконалення інвентаризації на підприємствах. Науковий огляд № 6 (27). 2016. URL: <http://oaji.net/articles/2016/797-1471364342.pdf>

4. Приймак О.Ю. Інвентаризація запасів: сучасні проблеми методики та практики. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513043.pdf>

5. Шульга А.В., Топоркова О.А. Організація служби внутрішнього аудиту і методика його проведення. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. 2012. Вип. 42. С. 341-346.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом М-ва фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

УДК 379.8

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТУРИЗМУ

SOCIAL ASPECTS OF TOURISM

ДАВИДОВА М., СЕРДЮК А., студентки*
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

В статті розкриті соціальні аспекти туризму як важливої галузі світового господарства. З'ясована сутність туризму, як суспільного явища, його значення для розвитку і формування особистості. Узагальнено основні напрями впливу туризму та результатів туристичної діяльності на суспільний розвиток.

Ключові слова: соціальні аспекти, туризм, суспільство.

The article reveals the social aspects of tourism, as an important industry in the world economy. The essence of tourism, as a social phenomenon, its significance for the development and formation of the individual, is clarified. The main directions of the impact of tourism and the results of tourism activities on social development are generalized.

Key words: social aspects, tourism, society.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Туризм сьогодні є невід'ємним компонентом економічного потенціалу в Україні і світі та сприяє позитивним змінам у соціально-економічному житті, він розширяє можливості людського розвитку, вирішення соціальних проблем населення. В соціальному аспекті туризм є індикатором рівня життя населення, сприяє на людський розвиток, забезпечення оздоровлення та відпочинку населення, проведення змістовного дозвілля, збереженню культурної спадщини та історичних цінностей, формуванню взаємного інтересу людей різних національностей, веде до зростання толерантності та поваги між ними, стабілізації міжнародних відносин. Тому, дослідження соціальних аспектів туризму як вагомого елементу світового господарства, визначення заходів щодо удосконалення функціонування та перспектив розвитку туризму, підвищення соціальної ефективності туризму в Україні і світі є однією з найважливіших актуальних проблем сучасної економічної науки.

* Науковий керівник – Сафронська І.М., к.е.н., доцент

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток питань соціального характеру туризму, зробили такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: О. Бейдик, В. Герасименко, В. Кифяк, В. Кравців, В. Лобас, О. Любіцева, Т. Ткаченко, С. Харічков, А. Чечель, А. Ковальчик, Ф. Котлер, Е. Коен, Д. Маккенел, М. Мироненко, В. Преображенський, В. Ханзікер, А. Оло, Дж. Хокленд, Л. Міннаерт, Р. Майтланд, Г. Міллер, В. Сміт, Х. Хуге, Ф. Хігінс-Десбіолес, К. Гріффін та інші.

Однак, зміна соціокультурних пріоритетів у мотивації подорожей окремих груп населення обумовлюють необхідність його аналізу, як одного з найважливіших показників становлення сучасного суспільства.

Формулювання цілей статті. Розкриття соціальних аспектів туризму як важливої галузі світового господарства. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: з'ясування сутності туризму, як суспільного явища; узагальнення основних напрямів впливу туризму та результатів туристичної діяльності на суспільний розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль туризму в сучасному світі визначається передусім тим, що він є частиною соціальної сфери, виконуючи функції соціального характеру: 1) туризм являє собою вид відпочинку, сприяє відновленню сил і працездатності людини і відповідно психофізіологічних ресурсів суспільства; 2) туризм сприяє раціональному використанню вільного часу людини; 3) важливу роль туризм виконує у сфері зайнятості й підвищення життєвого рівня місцевого населення; 4) туризм можна вважати екологічно безпечною сферою діяльності людини; 5) туризм збагачує соціально-економічну інфраструктуру і міжрегіональну співпрацю країн, держав і народів[1].

Соціальні аспекти туризму яскраво проявляються вираження його сутності, як суспільного явища. Туризм, відповідає ознакам соціального явища: він є соціальною реальністю, виявляє себе у виконанні соціальних функцій (відновлення працездатності населення, раціональне використання робочого часу, забезпечення зайнятості та зростання рівня життя місцевого населення, задоволення потреб у пізнанні, відпочинку, розвагах та здійсненні функцій релаксації), засвідчує при цьому певні стани, зміни, взаємодію і потреби в туристичній сфері[1].

Туристські подорожі, на думку фахівців, мають такі позитивні соціальні функції, як пізнавальна, соціально-комунікативна, спортивна, естетична, емоційно-психологічна, оздоровча, творча, паломницька[2].

Туризм проявляється як форма суспільного споживання специфічних благ, послуг та товарів, що об'єктивно розвинулась внаслідок соціологізації відтворювальної функції, утворивши галузь діяльності зі створення цього специфічного продукту та організації його споживання, яка за кінцевим призначенням та характером діяльності належить до споживчих галузей господарства. Туризм, як явище суспільного життя, є похідною суспільного розвитку. Своєю появою він завдячує індустріальній стадії розвитку людства, якій був притаманний прискорений розвиток продуктивних сил, поглиблення поділу праці, розвиток урбанізаційних процесів. Саме за цих умов, що докорінно змінювали суспільні моделі життєдіяльності людства, туризм перетворився у форму проведення дозвілля, забезпечену діяльністю міжгалузевого комплексу по задоволенню потреб населення у відпочинку та оздоровленні, у потужну комунікативну складову глобалізаційного процесу [3].

Туристичні послуги не обмежуються комерційними (ринковими) відносинами, вони також включають і задоволення соціальних потреб, оскільки головним об'єктом туризму залишається людина. Соціальний бік туристичних послуг (соціальна) – задоволення потреб людини у відпочинку, подорожах, підтримці здоров'я та відновленні сил (реабілітація, рекреація). Однак це невичерпний перелік складових туризму, особливим і незмінним його аспектом є виконання пізнавальних та виховних функцій, що сприяють розвитку толерантності, мультикультурності, розширенню світогляду та глобалізаційній інтеграції[4].

Туризм є складовою соціальної сфери, оскільки, як форма проведення дозвілля у подорожі, спосіб організації рекреації чи вид бізнесу, передбачає контакти між людьми та виступає основою особистісного розвитку індивіда, сприяючи не тільки відновленню та розвитку його фізичних кондицій, але й розширенню шляхів реалізації власного потенціалу в суспільстві. Важливим соціальним аспектом розвитку туризму є потужний вплив туристичної діяльності на розвиток людини, забезпечення оздоровлення та відпочинку населення, проведення змістовного дозвілля [5].

На нашу думку, узагальнюючи сутність туризму, як суспільного явища, потрібно виходити із його соціальних функцій і розглядати туризм як форму розвитку людини і її вплив на суспільне життя, що проявляється у формуванні та розвитку моральних та естетичних якостей, толерантності, здорового способу життя; закріплення та розширення знань з країнознавства, природознавства, історії, культури та традицій країн і народів світу; розвитку економіки країн тощо.

Предметами дослідження соціального аспекту туризму стають: 1) туристи як особи, що на час подорожі набувають особливі соціальної ролі; 2) відносини, що виникають при контакті туристів з представниками приймаючої сторони; 3) соціально-культурний вплив туризму; 4) масовий туризм як соціальний феномен, який став обов'язковим атрибутом сучасного способу життя в епоху постмодернізму, розвитку транспортних і телекомунікаційних технологій і глобалізації»[5].

Соціальна роль туризму проявляється через види туризму, визначені за ознакою мети поїздки. Так, наприклад, рекреаційно-оздоровча мета поїздки передбачає, що туристи відновлюють духовні, фізичні, моральні і етичні сили, і тим самим надають можливість для лікувального і відпочинково - оздоровчого розвитку регіону. При подієвому туризмі – туристи набувають нових знань, розвиваються духовно і творчо, дають можливість для розвитку національних фестивалів і свят, тематичних фестивалів, театралізованих шоу, модних показів, аукціонів. При професійно-діловому, корпоративному туризмі – туристи покращують комунікативні зв'язки, підвищують професійні знання та колективний дух, надають можливість для розвитку бізнесу. При науково-пізнавальному (конгресному) - туристи набувають нових наукових та професійних знань, комунікативних зв'язків, що впливає на розвиток науки та економіки тощо.

Слід відмітити, що головною соціальною функцією туризму можна вважати відновлення сили й внутрішніх ресурсів людини, витрачені під час праці та виконання повсякденних побутових обов'язків. Відпочинок при цьому має активний характер, включає різноманітні розваги, які допомагають змінити вид діяльності, оточення, познайомитися з іншими людьми, новою культурою, традиціями, звичаями, узнати невідомі природні особливості і явища [1].

Потрібно зазначити, що сучасне життя більшості індустріально розвинених держав супроводжуються збільшенням виробництва, урбанізацією, нерідко погіршенням екологічного становища, ізоляцією мешканців міст від природи, надходженням значного обсягу інформації. Вищевказані фактори сприяють тому, що людина відчуває стомленість, яка має фізичний і психологічний характер, що, у свою чергу, призводить до збільшення конфліктних ситуацій в побуті і на виробництві, погіршення здоров'я, знижує життєву активність. Тому подолати ці негативні наслідки допомагає туризм, який є ефективною формою повного і всебічного оновлення, бо людині надається можливість тимчасово покинути місце постійного проживання, трудової діяльності, змінити оточення і спосіб життя.

У зв'язку з цим, потрібно визначити особливості туристичної діяльності та її позитивний і негативний вплив на суспільне життя. Як позитивні, так і негативні аспекти дії туризму виявляються на різних рівнях – національному, місцевому і індивідуальному.

Туризм вносить важливий внесок у формування ВВП і експорту країни, займає особливе місце в системі міжнародних господарських відносин, сприяє посиленню позитивних тенденцій в економіко-політичному та соціально-культурному житті суспільства.

Серед позитивних моментів туризму потрібно звернути увагу на: відносно швидку окупність і високу прибутковість галузі туризму, яка покращує економіку, це відбувається через приплив грошових коштів до туристичного регіону; збільшення прибутку туристських організацій; зростання зайнятості місцевого населення та зменшення безробіття.

Туризм розширює можливості для освіти, самовдосконалення та самореалізації, підвищує якість життя, сприяє усвідомленню необхідності збереження культурного та біорізноманіття, туризм може стабілізувати, підвищити резистентність економіки в кризові періоди; сприяє підтримці екології і рекреації, оскільки це є важливою умовою його діяльності; надає змогу долучатися через культурний діалог до надбань інших народів

Позитивний вплив туризму на розвиток місцевих громад проявляється через - трансформацію суспільно-економічних комплексів курортних регіонів; вплив на сімейну

структуру (зміна відносини між батьками і дітьми, становища жінок в сім'ї); розширення можливості працевлаштування; збереження або відновлення традиційних етнічних промислів; спроможність використовувати доходи від туризму та спеціально створену інфраструктуру у цілях розвитку.

Руйнівний вплив туризму на природне середовище можна звести до таких основних аспектів, як ушкодження природних об'єктів (рубання дерев на дрова, вигоптування рослин, порушення умов життя тварин, заготівля дикорослих трав, браконьєрство); забруднення повітря, води, територій (загазованість, шум, тверді відходи, сміття, стічні води); виснаження природних ресурсів у процесі створення та функціонування туристсько-рекреаційних об'єктів (зведення лісів, використання великої кількості прісної води, виснаження джерел лікувальних рекреаційних ресурсів); деградацію екосистем через надмірне навантаження (деградація ґрунтів, руйнування берегів водоєм, зникнення видів рослин і тварин у такій мірі, що територія перестає бути придатною для використання з метою рекреації й туризму і привабливою для відвідувачів).

До негативних наслідків дії туризму на життя місцевого населення можна віднести: зростання частки некваліфікованої праці; зростання числа відхилень від суспільних норм поведінки (алкоголізм, злочинність, проституція); розлучення, легке відношення молоді до життя; комерціалізацію культури; конфлікти між місцевим населенням і туристами; дитячу зайнятість; акультурацію, у тому числі руйнування традицій та унікальних особливостей місцевого способу життя.

Висновки. Туризм в сучасних умовах є одним з важливих засобів формування всебічно розвинутої особистості з творчим світосприйняттям, чинником прогресу суспільства. Узагальнюючи сутність туризму, як суспільного явища, потрібно виходити із його соціальних функцій і розглядати туризм як форму розвитку людини і її вплив на суспільне життя, що проявляється у формуванні та розвитку моральних та естетичних якостей, толерантності, здорового способу життя; закріплення та розширення знань з країнознавства, природознавства, історії, культури та традицій країн і народів світу; розвитку економіки країн тощо.

Створення розвинутої туристичної галузі сприяє суспільному розвитку: розширює можливості для освіти, самовдосконалення та самореалізації; підвищує якість життя; сприяє збереження культурного та біологічного різноманіття, сприяє підтримці екології і рекреації; стабілізує економіку в кризові періоди; надає можливість долучитися через культурний діалог до надбань інших народів.

Задоволення туристичних потреб не повинно завдавати збитків інтересам населення регіонів і країн, культурним та історичним цінностям, навколишньому середовищу, природним ресурсам.

Література.

1. Функції туризму в суспільстві: соціальна, гуманітарна та економічна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_303515_funktsii-turizmu-v-suspilstvi-sotsialna-gumanitarna-ta-ekonomichna.html
2. Туристська діяльність та її соціальні функції в житті людини [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://infotour.in.ua/funkcii.htm>
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp12.htm
4. Задорожна К.І Соціальний туризм у системі туристичної галузі: концептуалізація та інтеграція // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2016. – Вип. II (62). – С. 17-27.
5. Ткачук Л. Сутність туризму як багатоаспектного суспільного явища // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка серія Географія. № 1(66)/2(67). – 2017. – С. 109-113

